
Innlegg på konferansen ”Du skal få en dag i mårrå” – Universell utforming – erfaringer utfordringer og løsninger. 24.10.13, kl 09.40, Scandic Hotell, Vangsveien 121, Hamar

Maria Hoff Aanes, Statssekretær, BLD.

Ord: ca 1900

Tusen takk for invitasjon til å komme til denne konferansen. Ekstra hyggelig er det at jeg får holde mitt første innlegg som statssekretær i min fødeby, Hamar ☺

Temaet universell utforming er jeg ganske godt kjent med etter åtte år som fylkestingsrepresentant i Akershus.

Min erfaring er at det er viktig å se universell utforming i et bredt samfunnsmessig perspektiv;

- Det handler om god tilgjengelig for personer med nedsatt funksjonsevne, men det handler også om hvordan vi gir vårt samfunn kvaliteter som kommer alle til gode.

Dette arbeidet pågår på en rekke områder, og for fylkene er det blant annet innen for regional planlegging, transport og byggeprosjekter hvor universell utforming er viktig. I Akershus har blant annet rådet for funksjonshemmede vært viktige pådrivere, og de har inspirert og formidlet informasjon og kompetanse i fylket.

Nå sitter Høyre og FrP i *regjering*, og i den politiske plattformen for den nye regjeringen er det staket ut en ny kurs for Norge, med nye prioriteringer.

Den politiske plattformen angir også regjeringens verdigrunnlag, hvor det blant annet legges vekt på frihet og tillit til enkeltmennesket, omsorgen for eldre og pleietrengende og at alle mennesker har universelle rettigheter.

Det er formulert *åtte satsingsområder* eller *hovedprosjekter* for denne regjeringen.

Knyttet til universell utforming er det i hvertfall fire av dem som peker seg ut, det er:

- satsing på kunnskap
- satsing på infrastruktur
- et velferdsløftet for eldre og syke
- og et levende lokaldemokrati.

Fokus på universell utforming må ligge til grunn for å lykkes og nå målsettingene med disse prosjektene. Og jeg skal gå litt inn på hver enkelt av de:

1. Kunnskap gir muligheter for alle

Regjeringen planlegger en rekke tiltak på alle nivåer innenfor utdannings- og forskningssektoren. En god skole gir elevene kunnskap og er det viktigste bidraget til sosial mobilitet i samfunnet.

Vi vet også at god utdannelse er viktig for å få jobb og finne sin plass i arbeidslivet. Det gjelder både mennesker med og uten nedsatt funksjonsevne og spesielle behov.

Skal vi nå fram til alle med satsingene er vi avhengig av at utdanningssektoren gir alle muligheten til å utvikle sine evner. Da må et minstekrav være at bygninger og læremidler kunne brukes av alle. De må være universelt utformet.

**

Noen mennesker har utfordringer med å komme seg i arbeid, eller å holde seg i arbeid over tid. Et velfungerende arbeidsmarked er avgjørende for at hver enkelt skal kunne realisere sine drømmer og ambisjoner.

Det er viktig å legge til rette for at personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne ta i bruk sine arbeidsevner. Regjeringens mål er et trygt og fleksibelt arbeidsmarked som sikrer lav arbeidsledighet og høy sysselsetting. Vi ønsker at samfunn der alle kan delta.

Det er flere ting som må på plass for at flere personer med nedsatt funksjonsevne kan komme i jobb. Regjeringen vil arbeide for å følge opp FN konvensjonen for funksjonshemmede som ble vedtatt av Stortinget i vår, og blant annet styrke tilretteleggingsgarantien og funksjonsassistentordningen.

Men igjen – en grunnleggende forutsetning er at arbeidsplasser befinner seg på steder og i bygninger som er universelt utformet, og at det er mulig å komme seg greit til og fra arbeidet. Det tar meg over til prosjekt to:

2. Regjeringen vil bygge landet

Det er vel ikke veldig overraskende at en Høyre/FrP regjering er opptatt av samferdsel og infrastruktur 😊

Men – det er viktig at en god og moderne infrastruktur ikke bare handler om firefelts motorvei fra A til B – det handler også om tilrettelegging av muligheter.

Det handler om tilstrekkelig med gode parkeringsplasser for mennesker med nedsatt funksjonsevne, og det handler om at all kollektivtransport er tilrettelagt og tilgjengelig for mennesker med ulike behov. Det handler også om at flyplasser, fergeterminaler og havner tilfredsstillende krav til universell utforming. Nå er ikke veibygging hovedfokus for barne, likestilling og inkluderingsdepartementet, men jeg kan love, at vi skal minne samferdselsgutta våre på de tingene jeg nå nettopp har nevnt.

3. Et velferdsløft for eldre og syke er regjeringsplattformens satsingsområde nr tre.

Trygghet for hjelp og omsorg når man trenger det er en bærebjelke i vårt velferdssamfunn. Det er et offentlig ansvar å sikre gode helse- og

omsorgstjenester til alle, når behovet oppstår. Det er en utfordring at enkelte som har stort behov for hjelp, ikke får den hjelpen de har krav på.

Det handler om å *forbedre* helse- og omsorgstilbudet på en rekke områder og med et bredt register av virkemidler. Regjeringen vil ta i bruk alle gode krefter for å sikre pasientene helsetjenester med høy kvalitet, mer valgfrihet og større mangfold i tilbudet.

Også her handler det om at enkeltmennesket skal ha frihet og mulighet til å klare seg selv og ordne sitt liv selvstendig dersom vedkommende ønsker det og er i stand til det.

For å kunne bo hjemme og fungere godt i det daglige er universelt utformede omgivelser viktig. Regjeringen har sagt den vil satse på moderne velferdsteknologi – det kan være små ting, som gjør store endringer i hverdagen for mennesker med ekstra behov.

4. Det fjerde punktet i regjeringserklæringen som jeg har lyst til å si noe om er viktigheten av et *levende lokaldemokrati*.

I denne sammenheng handler det både om å inkludere innspill og vurderinger fra mennesker med ulike forutsetninger og bakgrunn, men det handler også rent fysisk å legge til rette for at steder som kommune- og

fylkestingssaler, og andre arenaer for meningsbrytning og påvirkning, er tilgjengelig for mennesker med ulike funksjonsevne.

Folk flest bør få ha innflytelse på, og muligheten til, å påvirke sin hverdag og de beslutninger som tas nært dem, og det ønsker vi å legge til rette for.

Det var litt om fire av regjeringens hovedsatsninger. Det er enda et par punkter i erklæringen som er verdt å nevne, som er av betydning for arbeidet med universell utforming:

Som jeg allerede har vært inne på: Regjeringen vil følge opp FN-konvensjonen om rettighetene for personer med nedsatt funksjonsevne (jeg har ikke enda lært meg hva den heter på engelsk, men forkortelsen er CRPD).

Universell utforming og tilgjengelighet er viktige i konvensjonen.

Av plattformen fremgår det videre at vi vil fremme forslag om en universell likestillings- og antidiskrimineringslov. Regjeringen er opptatt av å styrke likestillingen og bedre diskrimineringsvernet for alle.

Universell utforming er nå inkludert i *diskriminerings- og tilgjengelighetsloven*, og vi må drøfte hvordan videreføre denne plikten i ny, helhetlig lov. Jeg tar gjerne i mot innspill!

Regjeringen vil også legge vekt på universell utforming innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT).

Regjeringen sier i den politiske plattformen at den vil arbeide videre for et universelt utformet samfunn. Jeg vet at mange her er opptatt av hvordan dette skal skje.

Vil det bli systematisk arbeid, for eksempel gjennom en handlingsplan, eller vil oppfølgingen bli mer opp til hver enkelt sektor og hvert enkelt departement, direktorat, fylke eller kommune?

Vil det fortsatt være aktuelt med brede samarbeidsprosjekter som det Nasjonale utviklingsprosjektet som presenteres på konferansen her i Hamar?

Jeg mener vi bør vurdere å lage en ny handlingsplan for det videre arbeidet med universell utforming.

Det er flere grunner til at jeg er kommet til denne konklusjonen, og jeg vil nevne de viktigste.

Den gjeldende handlingsplanen for universell utforming ble evaluert av Oslo Economics as og Universell utforming as i perioden 2011 til 2012.

Evalueringen tok for seg tre sentrale innsatsområder i handlingsplanen:

- lovendringer,
- kompetanseheving,
- Nasjonalt utviklingsprosjekt og standardisering.

Hele rapporten er lagt ut på internett og kan leses der. Hovedkonklusjonen i sin korthet lyder som følger:

”Vår vurdering er at handlingsplanens brede satsing i mange sektorer har gitt resultater som svarer bra på visjonen om et universelt utformet samfunn innen 2025. Vi mener derfor ordningen med en handlingsplan bør videreføres.”

Videreføring av ordningen med handlingsplan begrunnes senere i rapporten. Begrunnelsen går ut på at selv om det er gjennomført tunge og langsiktige tiltak i planperioden vil det være behov for fortsatt trykk for å holde aktiviteten oppe.

Rapporten gir et konkret eksempel på dette i vurderingen av effekten av diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Loven er lite kjent, og blir ikke tatt veldig alvorlig av virksomhetene. En Fafo-rapport om

”Diskriminerende barrierer i arbeidslivet” fra 2012 bekrefter at kunnskapen om loven er svak og at det reduserer virkningene.

Vi ser det også at henvendelser fra Likestillings- og diskrimineringsombudet om manglende universell utforming overses og ingenting gjøres.

For en tid tilbake diskuterte 80 kommuner og fylker i Miljøverndepartementets omfattende utviklingsprosjekt hva som var det største behovet ved videre satsing på universell utforming. Disse kommunene og fylkene arbeider med et bredt spekter av oppgaver. De aller fleste dreier seg om uteområder og bygninger og ligger innenfor virkeområdet til plan- og bygningsloven. Svaret fra kommunene var ganske entydig; det er fortsatt stort behov kompetanse og for eksempler på god praksis.

Og ser vi på nøkkeltall for universell utforming fra SSB ser vi for eksempel at det fortsatt er under halvparten av alle kommuner og fylker som har tatt universell utforming inn i sine planverk. Det burde være 100 %.

Dette kaller jeg tydelige signaler om at det må arbeides videre med å omsette intensjonene i viktig lovverk inn i praksis.

Noen statlige byggforvaltere og en del fylker har gode og systematiske planer for å oppgradere sin bygningsmasse til universell utforming. Men det er en del som ikke har slike planer.

Det er mulig å gjøre sektoransvarsprinsippet enda mer effektivt ved å fortsette utviklingsarbeidet systematisk og måle sektorenes produksjon av universell utforming.

Universell utforming er konkret og håndfast, men noen av utfordringene handler ikke bare om bedre økonomi, men om kompetanse og holdninger.

Når jeg mener det er behov for å vurdere å lage en ny handlingsplan for det videre arbeidet med universell utforming er det ikke minst begrunnet i anbefalingene fra brukerorganisasjonene og fagmiljøene.

Tidligere i år ble det gjennomført flere konferanser hvor blant andre i funksjonshemmedes organisasjoner, representanter for universitets- og høyskolesektoren, forskningsmiljøer, fagorganisasjoner, KS og statlige virksomheter/direktorater ble bedt om synspunkter på hvordan arbeidet med universell utforming burde følges opp etter 2013.

Det kom inn en rekke ulike forslag til satsinger og enkelttiltak, men alle var enige om en ting; at det *er* behov for en ny sektorovergripende handlingsplan.

Så hva gjør fra 2014?

Vi har fått gode innspill fra en rekke organisasjoner og instanser. Disse vil vi vurdere og arbeide videre med.

Denne konferansen er et viktig forum for diskusjon, statusmåling, analyser og ideer. Jeg tar svært gjerne imot flere tanker om hva en handlingsplan bør inneholde.

Er det nye grep vi bør ta og nye tiltak vi bør sette inn, eller bør vi videreføre mye av det som allerede pågår? Er det noen aktører som har gjort sin jobb og andre som bør få nye og større roller? Jeg ønsker mange synspunkter og ideer når vi nå staker ut veien videre.

Om det blir en videreføring av gjeldene handlingsplan eller andre måter å følge opp, må regjeringen ta stilling til når de får saken på bordet, men arbeidet med universell utforming skal vi holde trykket oppe på!

Takk for oppmerksomheten lykke til videre med denne viktige konferansen.